

VEDECKÝ OBZOR SCIENTIFIC HORIZONT

Ročník 2, 2010 – číslo 2

*Vladimír Slavík, Róbert Grác**

SÍDELNÉ A REGIONÁLNE PREFERENCIE ŽIAKOV STREDNÝCH ŠKÔL V SKALICI V ROKOCH 1996 A 2007

Slavík, Grác: The Settlement and Regional Preferences of Students of the Secondary Schools in the Town of Skalica in 1996 and 2007. Analysis of settlement and regional preferences of secondary school students in Skalica is a part of researches in settlement geography in this town and in several cities in Slovak Republic too. The aim of this paper is to summarize the results of the analysis of settlement and regional preferences of secondary school students in Skalica in years 1996 and 2007, promoting the changes in perception of respondents. The sample respondents were secondary school students, in 1996 it was 317 students of two secondary schools, in 2007 it was 377 students of four secondary schools in Skalica. Comparison studies of settlement and regional preferences in Skalica in years 1996 and 2007 confirmed the validity of the general trends but also some new preferential trends. At the same level remained clear preference capital of Slovak Republic - Bratislava (over 20% preference points) as well as the preferences of regional cities. A positive change was a significant increase in preferential points in favor of Skalica and overall better perception of the site of Záhorie and decrease unpopularity of the largest cities of Slovak Republic - Bratislava and Košice.

Key words: settlements preferences, regional preferences, Skalica town.

ÚVOD

V meste a regióne Skalica a regióne Záhorie realizuje Katedra humánnej geografie a demogeografie PRIF UK v Bratislave (pod vedením V. Slavíka) už od roku 1993 pravidelné humánno-geografické výskumy s hlavnou orientáciou na sídelnú problematiku. Doterajšie výskumy boli buď súčasťou projektov VEGA riešených na uvedenej katedre alebo boli riešené priamo pre resp. v spolupráci s Mestským úradom v Skalici (expertízna štúdia - Slavík, V. a kol., 1994, projekt Baťov kanál - Slavík, V., Sklenár, P., Vajla, E., Hlavatý, J.,

*Doc. RNDr. Vladimír Slavík CSc.

Katedra humánnej geografie a demogeografie Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave Mlynská dolina, 84215 Bratislava slavik@fns.uniba.sk Mgr. Róbert Grác Katedra humánnej geografie a demogeografie Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave Mlynská dolina, 84215 Bratislava bratislavagracs@fns.uniba.sk

1998, projekt Vílna cesta Záhorie - Slavík, V., Drahošová, V., Hoferka, M., Zajíčková, M., Michalovič, P., Gajda, J., 2000). Vybrané výsledky výskumov boli prezentované na domácich a zahraničných konferenciách a publikované v časopisoch, periodikách a zborníkoch (najčastejšie cezhraničná spolupráca).

Dlhodobý výskum umožnil vo viacerých skúmaných sídelných témach dosiahnuť originálne výsledky, niektoré z nich pri použití postupov menej frekventovaných v našej literatúre. K takým patrí napríklad analýza migračných väzieb mesta Skalica za časový úsek 1970 – 2008, realizovanie viacerých ankieta v meste Skalica týkajúcich sa zisťovania kvality života v meste, okolí resp. regióne Záhorie, atď. K tejto skupine tém patrí aj problematika sídelných a regionálnych preferencií. V meste Skalica sa takýto výskum realizoval dokonca dvakrát, a to v rokoch 1996 a 2007. Výsledky za uvedené roky boli doteraz analyzované osobitne (Slavík, V., Sedlák, M., 1997, Slavík, V., Grác, R., Kurta, T., 2008). Cieľom tohto príspevku je porovnávací analýza sídelných a regionálnych preferencií v uvedených dvoch rokoch.

SÍDELNÉ A REGIONÁLNE PREFERENCIE AKO METÓDA ANALÝZY KVALITY ŽIVOTA OBYVATEĽOV

Behaviorálna geografia ako parciálna vedná disciplína humánnej geografie sa začala formovať v 60-tych rokoch 20. storočia. Behaviorálne prístupy, vychádzajúce predovšetkým z psychológie a sociológie, zavádzajú do geografie výskumný záujem o správanie osôb v prostredí. Vychádzajúc z práce D. Drbohlava (1993) možno konštatovať, že podstatou behaviorálnej geografie je skúmanie správania sa jednotlivcov v konkrétnej situácii v mikropriestorovom priestore. Východiskom je podľa autora „... súčasné všeobecné platné tvrdenie, že subjektívny komponent ľudského bytia v priestore je rovnako dôležitý ako komponent objektívny“ (s. 31). Preto behaviorálna geografia neprijíma predpoklad, že by poznávací proces viedol k čisto racionálnemu rozhodnutiu, ako je tomu v úzko zameraných ekonomických teóriách (Gould, P., 1980). Predstavitelia behaviorálnej geografie zastávajú názor, že psychologické aspekty pri percepciách prostredia môžu byť v procese rozhodovania a priestorového správania jednotlivcov dôležitejšie než objektívne skutočnosti (Gould, P., 1980, Lloyd, R.E., 1976, White, S.E., 1981).

Dôležitou súčasťou behaviorálnej geografie je o. i. problematika percepcie územia. D. Drbohlav (1993) rozumie pod percepciou proces, ktorému sa podrobuje každý jednotlivec, či už vedome alebo nevedome. Tieto predstavy sa následne premietajú do sídelných a regionálnych preferencií obyvateľstva. Podľa T. Siweka (1988) obraz územia vzniká na základe životných skúseností a názorov jednotlivca. P.H. Pellenbarg a W.J. Meester (1984) tvrdia, že priestorové správanie jednotlivcov je riadenie subjektívnou interpretáciou reality. Výsledky výskumu preferencií obyvateľov môžu mať celý rad praktickej implementácie, napr. pri tvorbe migračných prognóz, územnom plánovaní, lokalizačnom rozhodovaní v priemysle, komplexnom teritoriálnom marketingu (bližšie Wernerová, M., 2008). Vysokú zhodu medzi sídelnými preferenciami a migráciou potvrdili výskumy S.E. Whitea (1981). Autor sa vo svojom výskume zameril na analýzu závislostí sídelných preferencií na troch odlišných typoch premenných – subjektívnych, objektívnych a informačných, pričom sa autorovi podarilo preukázať skutočnosť, že subjektívne charakteristiky lepšie vysvetľujú variabilitu preferencií ako objektívne alebo informačné charakteristiky (White, S.E., 1981). Analýzy sídelných a regionálnych preferencií donedávna absentovali vo vedeckom zameraní našich odborníkov orientovaných na sídelnú problematiku. Začiatky skúmanej problematiky siahajú do 60-tych a 70-tych rokov 20. storočia predovšetkým v behaviorálne orientovanej angloamerickej literatúre. V strednej Európe sa takéto práce objavujú v 80-tych a predovšetkým na prelome 80-tych a 90-tych rokov, pričom najväčšie zastúpenie majú českí

autori (Drbohlav, D., 1989, 1990a, 1990b, 1990c, 1992, 1993, Drbohlav, D., Blažek, J., 1990, Hrdlička, M., 1983, Illner, M., 1986, Kotačka, L., 1974, 1976, Mrklasová, M., 1988, Siwek, T., 1988), len sporadicky poľskí autori (Bartnicka, M., 1986, 1987, atď.). V slovenskej literatúre z tohto obdobia existuje len ojedinelá štúdia I. Kusého a kol. (1982) zameraná na sociálne aspekty sídelnej migrácie Bratislavy.

Absencia tohto výskumného smeru bola inšpiráciou a výzvou zároveň začať takýto výskum v Slovenskej republike. Doteraz sa realizoval na Katedre humánnej geografie a demogeografie PRIF UK v Bratislave takto orientovaný výskum v dvoch etapách: v rokoch 1995 – 1999 vo vybraných lokalitách SR – Skalica (Slavík, V., Sedlák, M., 1997), Banská Štiavnica (Šimonová, J., 1995), Kežmarok (Slavík, V., Sedlák, M., 2000, Sedlák, M., 2000), Bratislava (Zimanová, E., 1999) a zopakoval sa v rokoch 2007 – 2009 (Skalica - Slavík, V., Grác, R., Kurta, T., 2008, Pezinok - Juriš, M., 2007, Rajec - Baránková, Z., 2008, Vranov nad Topľou - Eliáš, P., 2008, Bratislava (Horčicová, E., 2010), Košice – posledné výsledky výskumu na vysokých školách budú publikované v roku 2010).

METODIKA VÝSKUMU SÍDELNÝCH A REGIONÁLNYCH PREFERENCIÍ V SKALICI

Základným problémom pri výskume sídelných a regionálnych preferencií je zostavenie ankety a výber respondentov. Z dôvodu plánovanej analýzy vývoja trendov sídelných a regionálnych preferencií respondentov sme použili v oboch skúmaných rokoch rovnakú anketu pozostávajúcu z piatich tematických okruhov:

1. Základná charakteristika vzorky
2. Migračná minulosť
3. Návštevnosť
4. Spokojnosť s terajším sídlom školy
5. Sídelné a regionálne preferencie.

Rovnaká anketa bola použitá aj pri výskumoch v iných mestách SR, preto je možné porovnávanie všetkých doterajších výskumov navzájom.

Výber respondentov je determinovaný cieľom ankety. Sídelná a regionálna preferencia je vlastne potenciálnou migráciou, preto vzorku respondentov musia tvoriť mladí ľudia, ktorí len plánujú svoju budúcnosť. Pre väčšinu doterajších výskumov v zahraničí sa vyberali vzorky stredoškóľakov (najčastejšie 100 respondentov), len sporadicky to boli vysokoškóľáci. Keďže v Skalici v čase výskumu v roku 1996 boli len stredné školy, anketa sa v oboch skúmaných rokoch (1996, 2007) uskutočnila so vzorkou stredoškóľakov (v školskom roku 2006/2007 pribudla v meste vysoká škola – súkromná Stredoeurópska vysoká škola). Anketa bola realizovaná v triedach 2. a 3. ročníka počas jednej vyučovacej hodiny pod vedením výskumného pracovníka. Anketa sa uskutočnila na jar v roku 1996 a na jeseň (október) v roku 2007. Pri vyhodnocovaní ankety sme zvolili jednotný bodovací systém hodnotenia atraktívnosti (neatraktívnosti) respondentmi označených cieľov (5 bodov – 1. miesto v poradí, 4 body – 2. miesto, 3 b. – 3. miesto, 2 b. – 2. miesto, 1 b. – 1. miesto). Kartografické výstupy boli vypracované v prostredí MapInfo Professional 9.0.

ANALÝZA SÍDELNÝCH A REGIONÁLNYCH PREFERENCIÍ ŽIAKOV STREDNÝCH ŠKÔL V SKALICI V ROKOCH 1996 A 2007

Charakteristika vzorky respondentov

V roku 1996 sa zúčastnilo ankety 314 stredoškóľakov v Skalici z dvoch stredných škôl:

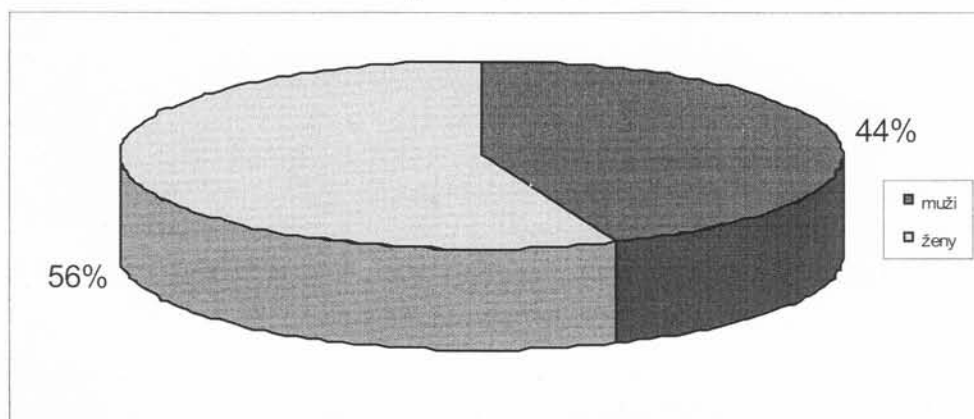
1. Gymnázia – 236 respondentov (34,7% mužov a 65,3% žien),

2. Strednej zdravotníckej školy – 78 respondentov (9% mužov a 91% žien).
V roku 2007 tvorilo vzorku respondentov 377 stredoškolákov, z toho 165 (43,77%) mužov a 212 (56,23%) žien zo štyroch stredných škôl v Skalici:
3. Gymnázia Františka Vítázoslava Sasinka – 133 respondentov (48 mužov a 85 žien),
4. Strednej zdravotníckej školy – 72 respondentov (5 mužov a 67 žien),
5. Súkromnej strednej odbornej školy VIA HUMANA – 72 respondentov (22 mužov a 50 žien),

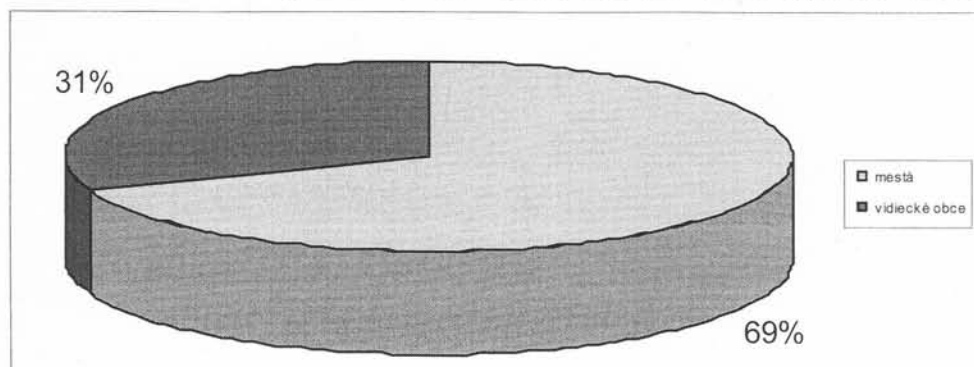
4. Združenej strednej školy – 100 respondentov (90 mužov a 10 žien).

V oboch skúmaných rokoch sme počtom respondentov vysoko prekročili používaný štandard v zahraničí. Napriek prírastku dvoch stredných škôl v roku 2007 sme limitovali počet anketovaných žiakov z dôvodu možnej porovnateľnosti. Členenie vzorky respondentov v roku 2007 podľa základných ukazovateľov znázorňujú obr. 1 – 3. Podiel Skaličanov v skúmanej vzorke je prijateľný (36%) a potvrdzuje regionálne zastúpenie vzorky respondentov.

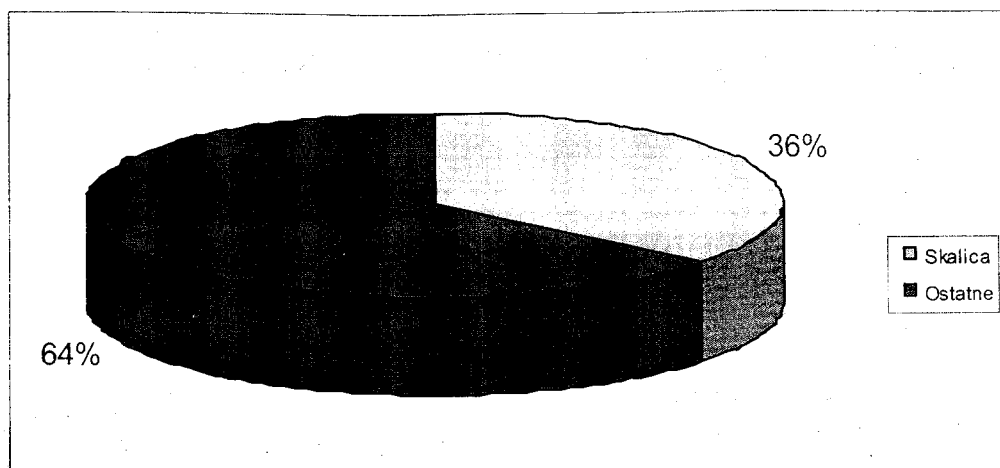
Obr. 1 Pohlavná štruktúra respondentov SŠ v Skalici v roku 2007

Obr. 2 Štruktúra respondentov SŠ v Skalici podľa miesta bydliska v roku 2007

Obr. 3 Podiel Skaličanov v rámci všetkých respondentov SŠ v Skalici v roku 2007

Migračná minulosť, návštevnosť, spokojnosť s vybavenosťou sídla školy

V rámci ankety sme zisťovali aj migračnú minulosť (frekvenciu sťahovania) a stupeň poznania lokalít Slovenska frekvenciou ich navštevovania. Do ankety sme zaradili aj sledovanie ďalšieho prvku kvality života - spokojnosť respondentov so službami v sídle školy.

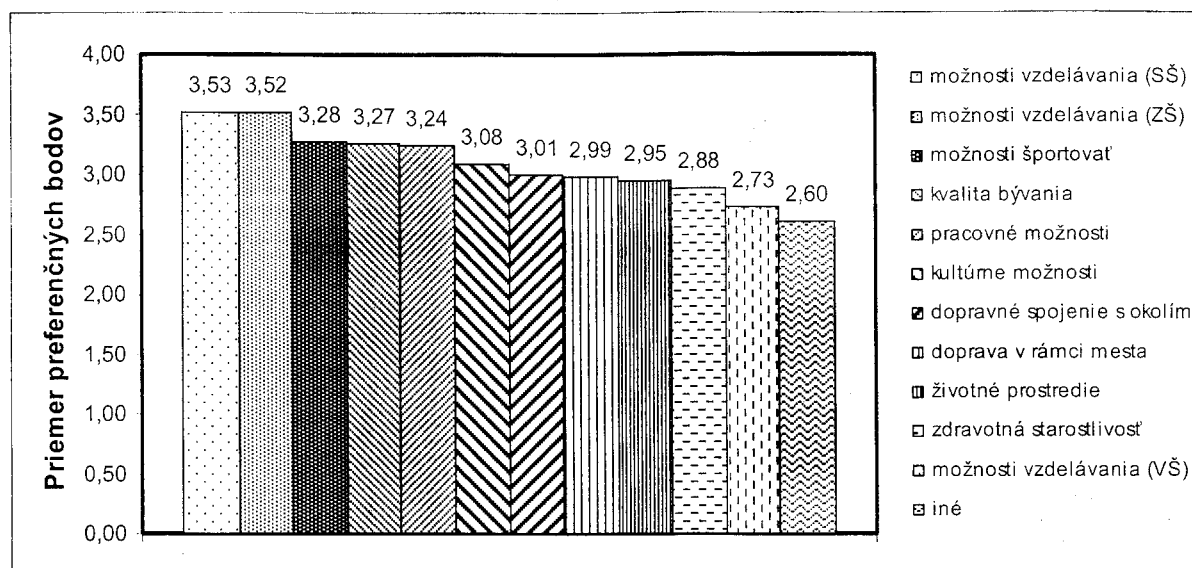
Výsledky analýzy migračnej minulosti respondentov v oboch výskumoch korešpondovali s výsledkami sčítania obyvateľstva v rokoch 1991 a 2001, z dôvodu malých rozdielov ich hodnotíme spoločne. Pre Skalicu, menšie mestá Záhoria a ešte viac pre vidiecke obce Záhoria je charakteristický vysoký podiel rodákov (60-70%), čo svedčí o migračnej stabilite väčšiny obyvateľstva. Potvrdili to aj výsledky ankety, cca $\frac{3}{4}$ anketovaných žiakov nemenilo trvalé bydlisko z obce do obce.

Na novotvoriace sa preferencie žiakov, rozhodovanie o ich budúcom bydlisku a pracovisku má vplyv aj osobné spoznávanie lokalít a frekvencia ich návštevnosti. Z tohto dôvodu pri všetkých doterajších výskumoch preferencií sme zaradili do ankety aj takéto otázky. Výsledky ankety v Skalici ukázali veľké rozdiely medzi žiakmi v cestovaní počas víkendov a počas prázdnin. V roku 1996 odchádzalo pravidelne na víkendy mimo miesta bydliska menej ako 20% žiakov, zatiaľ čo na prázdniny až vyše polovica (55%).

Občas odchádzalo na víkendy 56% a na prázdniny 36% respondentov.

Pri hodnotení spokojnosti s vybavenosťou sídla školy hodnotili respondenti celkovo 12 položiek kvality života. V roku 1996 boli žiaci najviac spokojní s možnosťou vzdelávania na základných a stredných školách a tiež so zdravotníckou starostlivosťou a možnosťami športovania. Výrazne najnižšie hodnotenie dostala doprava v meste, čo bolo výsledkom naakumulovania dopravných problémov v meste. V roku 2007 zostala na vrchole rebríčka kvality služieb sféra základného a stredného školstva a možnosti športovania. Hneď za nimi sa umiestnila kvalita bývania, pracovné možnosti a kultúrne možnosti. K výraznému poklesu spokojnosti prišlo vo sfére zdravotníctva a najhoršie boli hodnotené možnosti vysokoškolského vzdelávania (Obr. 4), čo sa však vyriešilo práve v roku realizovania ankety otvorením SEVŠ.

Obr. 4 Spokojnosť respondentov SŠ v Skalici s vybavenosťou sídla školy v roku 2007

Sídlné a regionálne preferencie

Zo všetkých piatich tematických okruhov sledovaných v ankete bola najdôležitejšou časťou skupina otázok týkajúcich sa sídelných a regionálnych preferencií a nepreferencií.

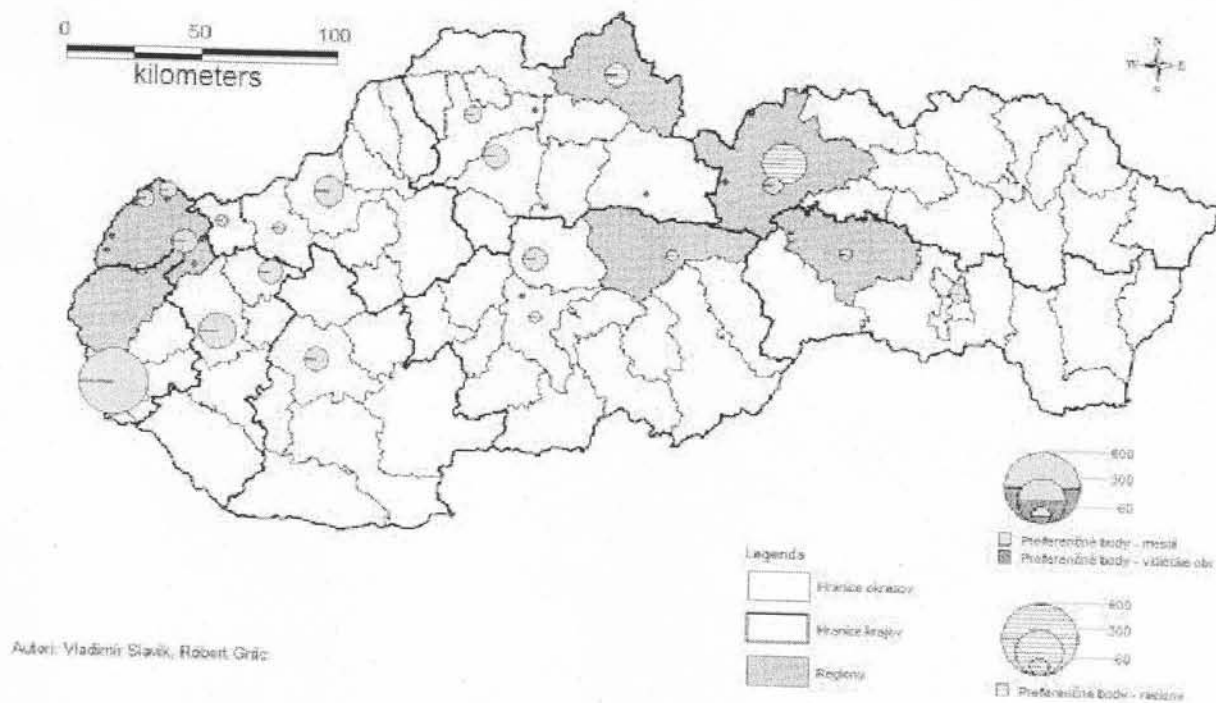
V ankete v roku 1996 pri sídelných a regionálnych preferenciách uviedli respondenti celkove 112 lokalít, ktoré by si zvolili pre svoj budúci život. Počtom dominovali podľa predpokladu mestá, z celkovej počtu 136 miest SR sa v ankete objavilo 54. Respondenti uviedli aj 33 vidieckych lokalít a až 25 regiónov, išlo buď o geomorfologické celky (najčastejšie pohoria) a historické regióny. Možnosť uvádzať regióny rozširuje voľbu respondenta v prípadoch nejasnej preferencie konkrétnych sídelných lokalít v danom regióne.

Jednoznačnú sídelnú preferenciu mali mestá, ktoré získali až 73,6 % preferencií. Z nich dominantné postavenie mala podľa očakávania Bratislava (21,7 % všetkých preferenčných bodov), najväčšie mestá SR s výnimkou Prešova, ďalej Piešťany a mestá Záhoria (Obr. 5). Z nich najlepšiu pozíciu mala Senica (8. priečka), Skalica skončila až na 11. mieste (74 preferenčných bodov), Holíč na 14. mieste, zo susedných miest sa v TOP 20 umiestnila ešte Myjava. Anketa dokázala pomerne slabú naviazanosť žiakov na svoje rodisko, napriek prevahe žiakov zo Záhoria dalo preferencie tomuto regiónu a jeho mestám a obciam len 13,3% žiakov (Slavík, V., Sedlák, M., 1997).

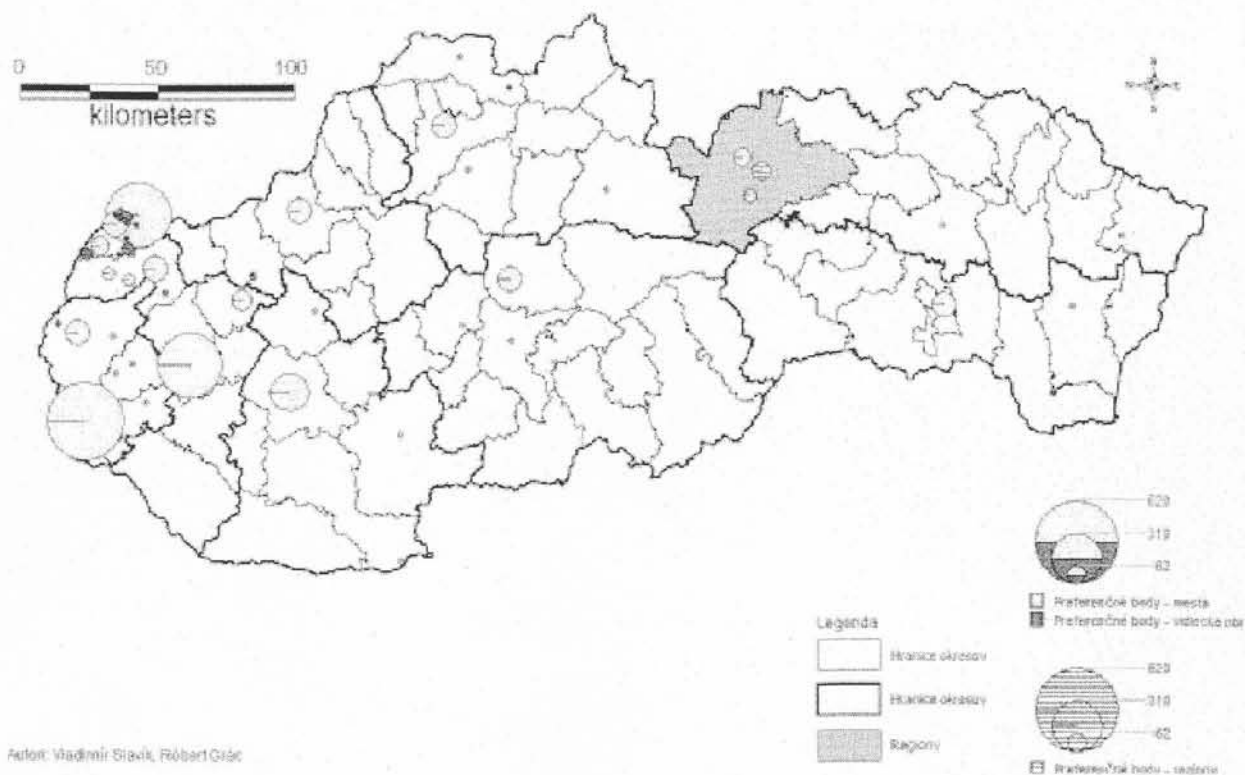
V roku 2007 sa v anketách sídelných a regionálnych preferencií objavilo celkove 97 lokalít. Celkový počet lokalít sa zmenšil predovšetkým vďaka výraznému úbytku regiónov. V prípade miest (45) a vidieckych obcí (43) sa ich početnosť vyrovnala (Obr. 6).

Podielom preferenčných bodov jednoznačne dominovali mestá (87,3%). Až 50 % preferencií patrilo prvým trom mestám – metropole SR Bratislava (20,1%), mestu, kde sa realizovala anketa – Skalica (14,8%) a najbližšiemu krajskému mestu Trnave (14,5%). Vidiecke obce získali 9,5% (Unín, Vrádište, Brodské, Kátov, atď.) a regióny (Vysoké Tatry, atď.) len 3,2% preferencií. Hlavnými dôvodmi preferencií boli: možnosti pracovného uplatnenia (Bratislava, Trnava), dobrá úroveň občianskej vybavenosti (Bratislava), možnosti športového a rekreačného vyžitia (Bratislava), ako aj preferencia rodiska (Skalica) a osobné sympatie (Skalica, Bratislava) (Slavík, V., Grác, R., Kurta, T., 2008).

Obr. 5 Sídlné a regionálne preferencie žiakov SŠ v Skalici v roku 1996

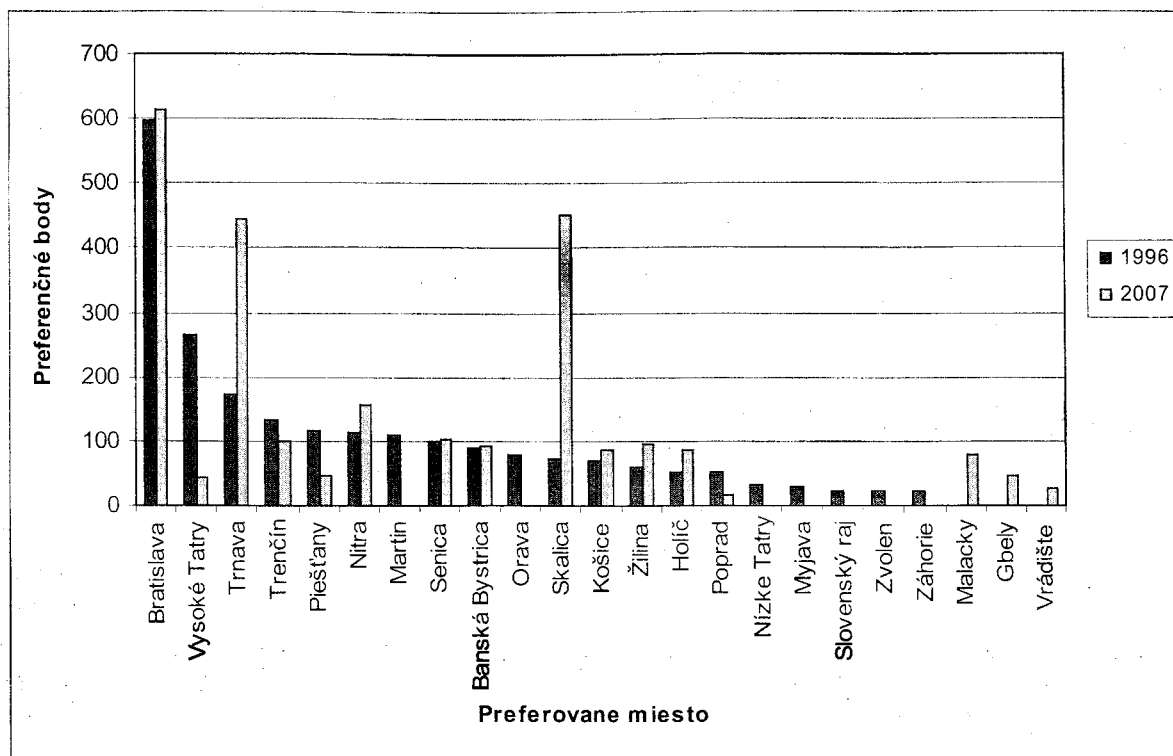
Obr. 6 Sídelné preferencie žiakov SŠ v Skalici v roku 2007

Autori: Vladimír Slavík, Róbert Grác

Porovnanie výskumov sídelných a regionálnych preferencií v Skalici v rokoch 1996 a 2007 potvrdilo platnosť všeobecných tendencií, ale aj niektoré nové preferenčné trendy. Na rovnakej úrovni zostali jednoznačné preferencie metropoly Slovenska Bratislavy (vyše 20% preferenčných bodov) ako aj preferencie krajských miest. Pozitívnym trendom je výrazné posilnenie preferencií mesta Skalica (posun z 11. na 2. miesto, nárast podielu preferenčných bodov z 2,7% na 14,8%) a najbližšieho krajského mesta Trnava (nárast podielu preferenčných bodov zo 6,3% na 14,5%), ako aj posun ďalších záhorských miest (Malacky, Gbely) do prvej preferenčnej 20-ky. V prípade Skalice je to výsledok progresívneho vývoja a zlepšenia imidžu tohto mesta v posledných rokoch, v prípade Trnavy ide o nárast akceptácie krajského mesta. Výrazný pokles preferencií zaznamenal región Vysoké Tatry (pokles z 2. priečky na 14. miesto) ako aj ďalšie regióny, v rebríčku prvých 20 lokalít sa prvýkrát objavilo niekoľko vidieckych lokalít severného Záhoria (Unín, Vrádište, Brodské, Kátov).

Obr. 7 TOP 20 - Sídlné a regionálne preferencie žiakov SŠ v Skalici v rokoch 1996 a 2007

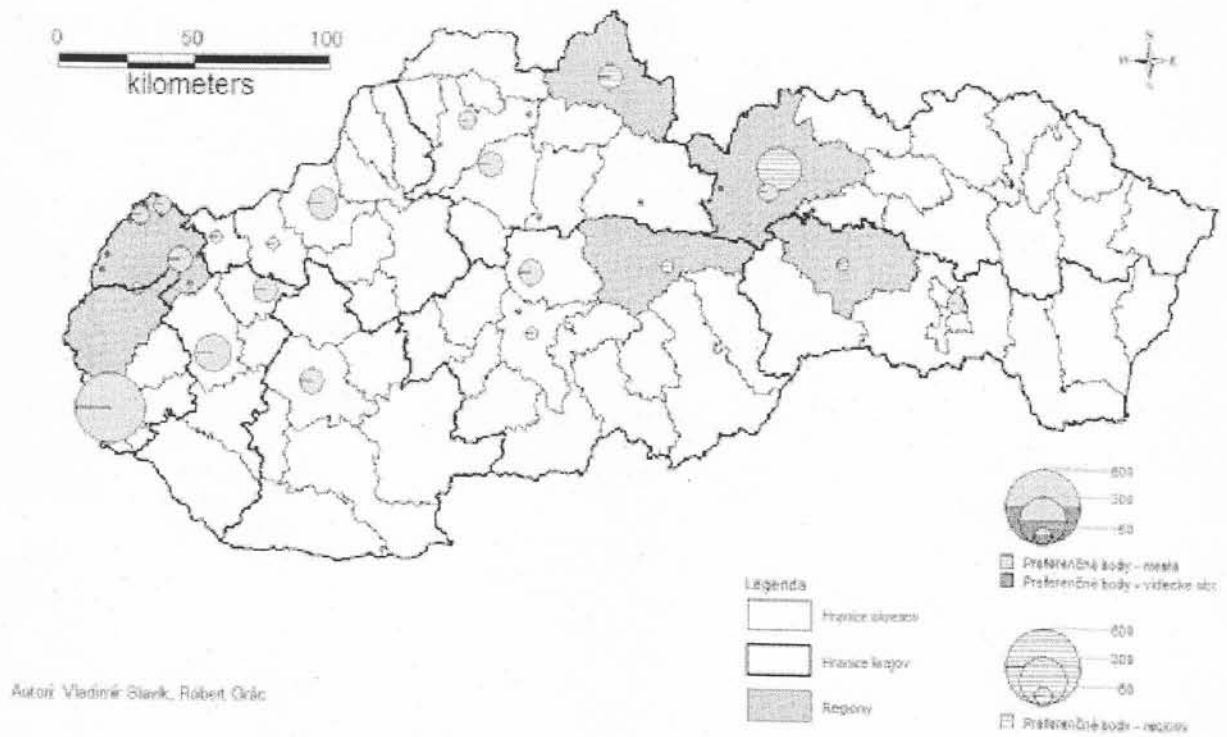

Sídlné a regionálne nepreferencie

V roku 1996 uviedli žiaci pri sídelných a regionálnych nepreferenciách celkove 111 lokalít (60 miest, 41 vidieckych obcí, 6 regiónov). V tejto etape výskumu žiaci nepreferovali pre budúce bývanie predovšetkým veľkomestá, faktor vzdialenosti rozhodol o dominancii Košíc pred Bratislavou, pričom obe získali až tretinu nepreferenčných bodov. Za negatívny jav možno pre región Záhorie brať pozíciu troch záhorských miest, ktoré skončili na 3., 4., a 6. mieste, z nich Skalica hneď za Košicami a Bratislavou (Obr. 8). Z ďalšieho poradia bola zaujímavá jednoznačná nepreferencia priemyselných centier (Žiar nad Hronom, Ružomberok, Handlová, ...), miest južného Slovenska (Komárno, Štúrovo, Nové Zámky) a miest východného Slovenska (Michalovce, Humenné) a miest nad 50 tis. obyv. Z dôvodov prevažovalo zlé životné prostredie, národnostná otázka, osobné nesympatie, vzdialenosť, atď. (Slavík, V., Sedlák, M., 1997).

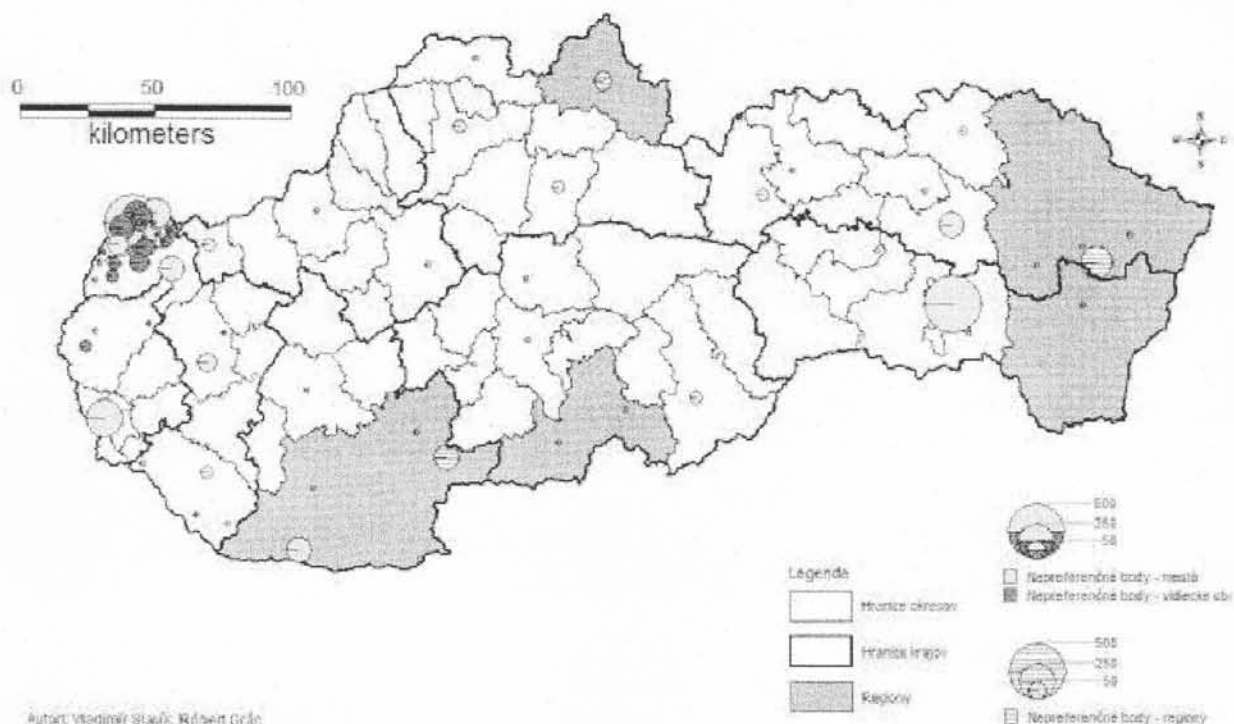
V roku 2007 sa pri nepreferenciách vyskytlo v anketách celkove 112 lokalít hlavne vďaka zvýšenému počtu miest (59). Rovnako aj pri nepreferenciách bol podiel miest dominantný (67,7%), ale výrazne nižší oproti preferenciám (Obr. 9). Je to vďaka vyššiemu zastúpeniu nepreferenčných bodov tak vidieckych obcí (24,8%) ako aj regiónov (6,4%). Medzi hlavné dôvody nepreferencií patrili: osobné nesympatie (Holíč), nepekne prostredie (Holíč), vzdialenosť od príbuzných (Košice), nezamestnanosť (Východ SR) a nevýhody veľkomesta (Bratislava).

Obr. 8 Sídlné a regionálne nepreferencie žiakov SŠ v Skalici v roku 1996

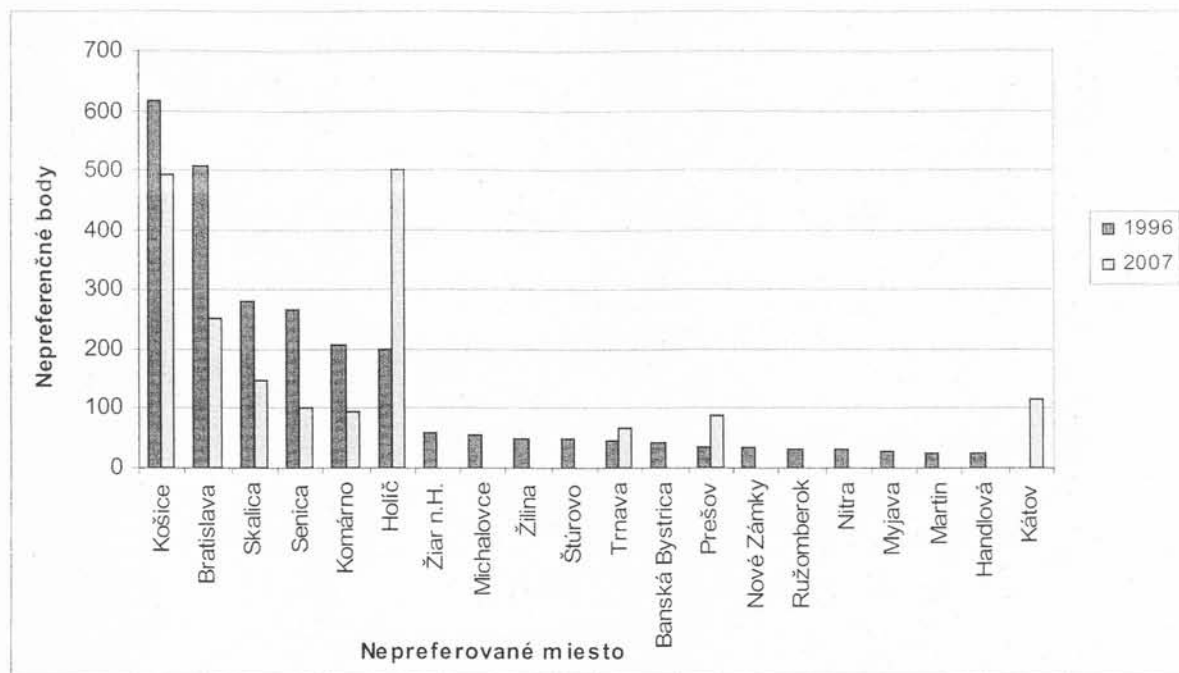
Autori: Vladimír Šteek, Robert Grác

Obr. 9 Sídlné a regionálne nepreferencie žiakov SŠ v Skalici v roku 2007

Pri porovnaní nepreferencií sa ukázal trend poklesu nepreferenčných bodov najväčších miest (Košice – pokles z 18,9% na 13,5%, Bratislava – pokles z 15,4% na 7%). Výrazné zmeny tak pozitívne ako aj negatívne nastali pri nepreferenciách záhorských lokalít. V prvej 20-ke na jednej strane poklesli nepreferencie miest Skalica a Senica, na druhej strane sa rozšírilo zastúpenie malých záhorských miest (Gbely, Šaštín-Stráže) a dokonca neoblúbenosť mesta Holíč stúpla tak, že počtom nepreferenčných bodov Holíč tesne predstihol mesto Košice a dostal sa na čelo rebríčka. Nepreferencie neoblúbených konkrétnych lokalít (mestá južného Slovenska, znečistené mestá) vystriedali skôr regióny (Juh, Východ) a konkrétne vidiecke lokality severného Záhoria (Kátov, Kopčany, Vrádište, atď.).

Obr. 10 TOP 20 - Sídelné a regionálne nepreferencie žiakov SŠ v Skalici v rokoch 1996 a 2007

Zahraničné preferencie

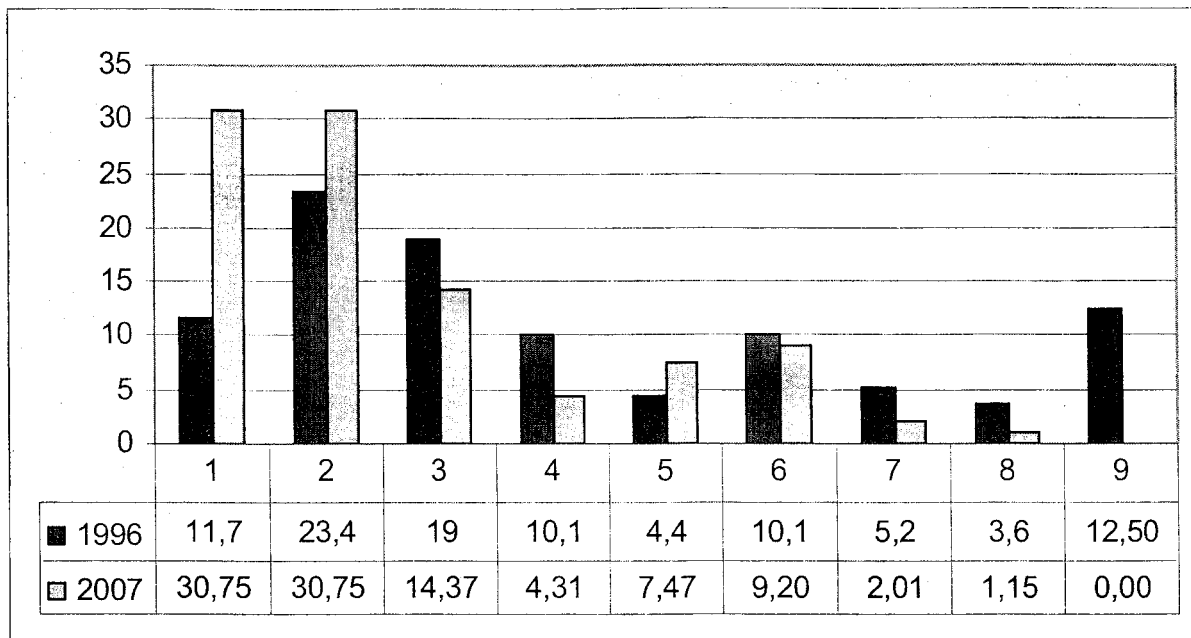
Pri prvej etape výskumu preferencií v roku 1996 sme ešte nekládli veľký dôraz na zahraničné preferencie, ale súčasťou výskumu boli už vtedy. Najväčší záujem bol o USA z dôvodu možnosti pracovného uplatnenia a za nimi skončili z rovnakého dôvodu Nemecko, Rakúsko a Veľká Británia. Do roku 2007 záujem o pobyt v zahraničí u študentov výrazne narástol, preto treba analyzovať aj tieto ich názory. Pri preferenciách štátov sa v anketách objavilo až 60 štátov, z toho polovica sa objavila v anketách len sporadicky (menej ako 10 preferenčných bodov). Aj pri novom výskume sa potvrdila zhoda názorov respondentov o vyššie štyri uvedené krajiny, len poradie sa zmenilo a medzi ne sa vkladala Česká republika. V tomto prípade jasne najvyššie preferencie dosiahla Veľká Británia (19,5%). USA kleslo na 2. priečku (13,3%) a na 3. miesto sa prepracovala aj u mladých ľudí obľúbená Česká republika (11%). Prvú päťicu obľúbených štátov uzatvára susedné Rakúsko (9,6%) a Nemecko. Do prvej desiatky sa ešte dostali zvyčajne veľké štáty Európy (Francúzsko, Španielsko, Taliansko) a menšie štáty s vysokou životnou úrovňou (Holandsko, Švajčiarsko).

Preferencie veľkostného typu obce pre bývanie a pre prácu a preferencie typu obytného prostredia

V poslednej časti ankety si žiaci vybrali veľkostný typ obce, v ktorej by chceli bývať a pracovať a typ obytného prostredia, v ktorom by chceli bývať. Pri výbere veľkostného typu obce pre bývanie preferovali žiaci v roku 1996 najviac stredne veľké mesto (23,4%) a malé mesto (20%), v roku 2007 sa preferencie zmenili, k stredne veľkému mestu (31%) sa pridalo veľkomesto (32%) a ich percentuálny podiel sa výrazne zvýšil (Obr. 11). Pri výbere lokality pre prácu boli preferencie uvedených dvoch kategórií ešte vyššie, v roku 2007 veľkomesto dosiahlo 41% a stredne veľké mesto 40% preferencií. Pri porovnaní rokov 1996 a 2007 prišlo k výraznému zvýšeniu záujmu tak vo sfére bývania ako aj práce v kategórii veľkomesto. Zvýšil sa tiež záujem o dve kategórie (c.,d.) malých miest (Obr. 12).

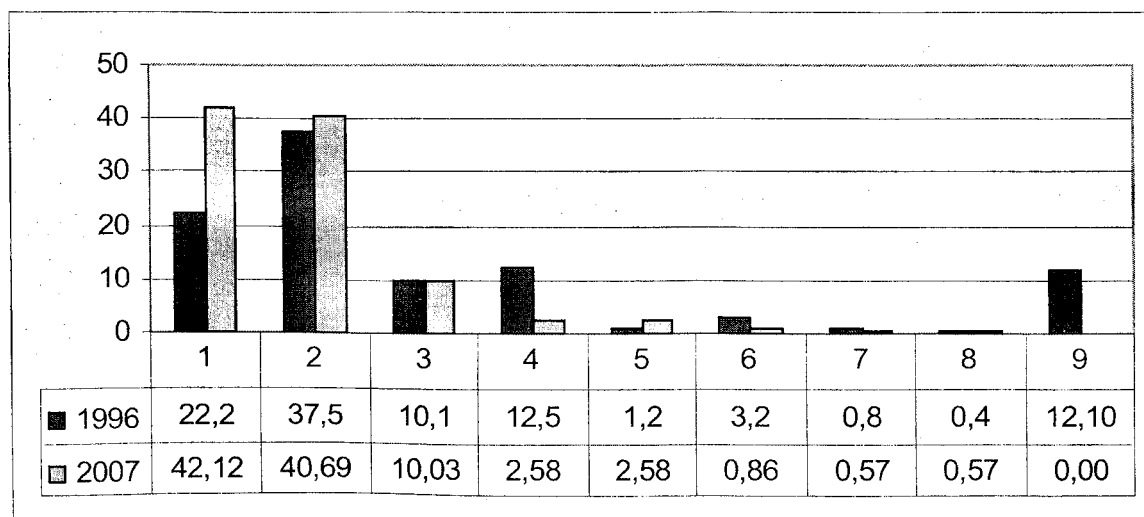
Z ponuky typov obytného prostredia v oboch výskumoch respondenti jednoznačne najviac volili rodinný dom v novej časti mesta. Hneď na druhom mieste sa umiestnil rodinný dom na vidieku, čo dokazuje, že súčasné suburbanizačné trendy sa v súčasnej mladej populácii pomaly začínajú prejavovať. Tento typ získal viac preferencií ako doteraz obľúbený typ obytného prostredia - rodinný dom v historickej časti mesta (Obr. 13).

Obr. 11 Preferencie veľkostného typu obce pre bývanie respondentov SŠ v Skalici v rokoch 1996 a 2007

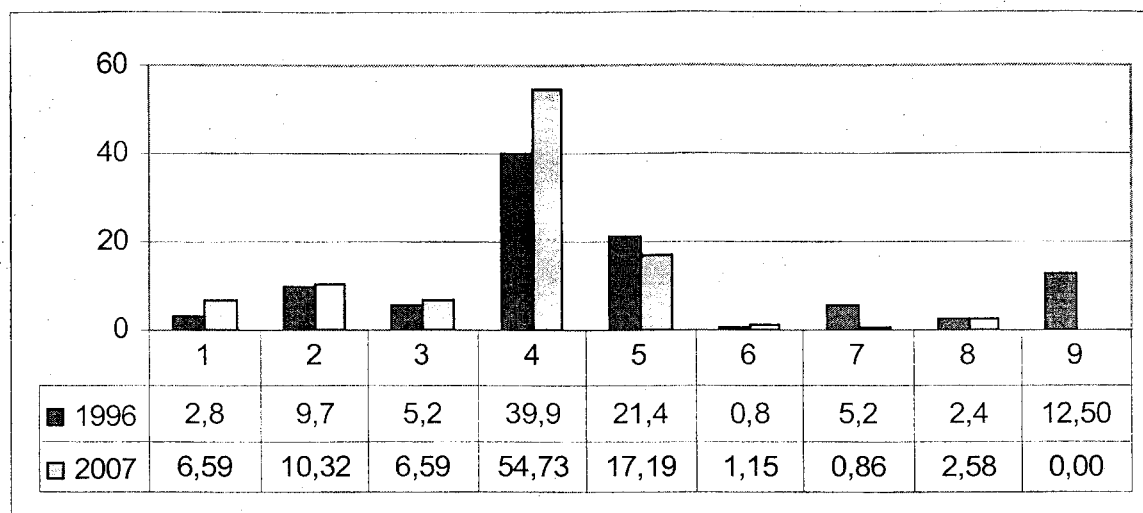
1 - veľkomesto (nad 100 tisíc obyvateľov), 2 - stredne veľké mesto (20 - 100 tisíc obyvateľov),
 3 - malé mesto (do 20 tisíc) v blízkosti veľkomesta, 4 - malé mesto (do 20 tisíc) mimo dosah veľkomesta
 5 - vidiecka obec v blízkosti veľkomesta, 6 - vidiecka obec v blízkosti stredného alebo malého mesta,
 7 - vidiecka obec, 8 - iné, 9 - neudané

Obr. 12 Preferencie veľkostného typu obce pre prácu respondentov SŠ v Skalici v rokoch 1996 a 2007

1 - veľkomesto (nad 100 tisíc obyvateľov), 2 - stredne veľké mesto (20 - 100 tisíc obyvateľov),
 3 - malé mesto (do 20 tisíc) v blízkosti veľkomesta, 4 - malé mesto (do 20 tisíc) mimo dosah veľkomesta,
 5 - vidiecka obec v blízkosti veľkomesta, 6 - vidiecka obec v blízkosti stredného alebo malého mesta,
 7 - vidiecka obec, 8 - iné, 9 - neudané

Obr.13 Preferencie prostredia pre bývanie respondentov SŠ v Skalici v rokoch 1996 a 2007

1 - bytový dom v historickej časti mesta, 2 - rodinný dom v historickej časti mesta, 3 - sídlisko, 4 - rodinný dom v novej časti mesta, 5 - rodinný dom na vidieku, 6 - bytový dom na vidieku, 7 - samota, 8 - iné, 9 - neudané

Porovnanie výskumov sídelných a regionálnych preferencií v Skalici a v ostatných mestách SR

Porovnanie analýz sídelných a regionálnych preferencií žiakov stredných škôl v Skalici s výsledkami v mestách stredného (Banská Štiavnica – 1996, Rajec – 2008) a východného Slovenska (Kežmarok – 1996, Vranov nad Topľou – 2008) potvrdili platnosť všeobecných trendov, ale zároveň ukázali odlišnosti v nových trendoch vývoja preferencií. V roku 2007 boli výsledky preferencií v Skalici podobné s mestom Rajec, v oboch sa skúmané mesto umiestnilo v rebríčku preferencií neočakávane vysoko, Skalica hneď za Bratislavou a Rajec za Bratislavou a Žilinou. Svedčí to o pozitívnom vnímaní týchto miest očami mladých ľudí skúmaného regiónu. Úplne odlišným typom mesta je Vranov nad Topľou. Uvedené mesto je v súčasnosti vnímané mladými ľuďmi veľmi negatívne. Svedčí o tom tak umiestnenie v rebríčku preferencií (13. miesto) ako aj nepreferencií (1. miesto).

ZÁVER

Analýza sídelných a regionálnych preferencií žiakov stredných škôl v Skalici v roku 2007 priniesla originálne výsledky porovnateľné s výskumami v Skalici v roku 1996 ako aj súčasnými výskumami v iných lokalitách. Pozitívnu zmenou je výrazný nárast preferenčných bodov v prospech mesta Skalica, ako aj celkové lepšie vnímanie lokalít Záhoria a pokles neoblíbenosti najväčších miest Bratislava a Košice. Výsledky tejto analýzy budú súčasťou širšej porovnávacej štúdie, ktorá bude sumarizovať doterajšie výskumy sídelných a regionálnych preferencií v SR. Výsledky budú poskytnuté aj predstaviteľom samosprávy mesta Skalica.

LITERATÚRA

- Baránková, Z. (2008). Sídello-geografická analýza miest Rajec a Rajecké Teplice. - [Diplomová práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, 2008. 95 s. + 8 s. príloh.
- Bartnicka, M. (1986). Percepcja przestreni miejskiej Warszawy na przykladzie dzielnicy Ochota. *Przegląd geograficzny*, roč. 58, 1986, č. 1-2, s. 165-190.
- Bartnicka, M. (1987). Preferencje mieszkaniowe warszawskich studentów – studium z geografii percepcii. *Przegląd geograficzny*, roč. 59, 1987, č. 4, s. 543-560.
- Drbohlav, D. (1989). Migrační motivace, regionální a sídelní preference obyvatelstva. - [Kandidátská disertace]. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta přírodovědecká, 1989. 236 s.
- Drbohlav, D. (1990a). Migrační motivace, regionální a sídelní preference obyvatelstva v československé a zahraniční literatuře. *Sociologický časopis*, roč. 26, 1990, č. 5, s. 358-374.
- Drbohlav, D. (1990b). Důvody regionálních a sídelních preferencí obyvatelstva v ČSR. *Sborník československé společnosti geografické*, roč. 95, 1990, č. 1, s. 13-29.
- Drbohlav, D. (1990c). Město a venkov v preferencích pražských středoškoláků. In: *Problémy rozvoje venkovského osídlení malých a středně velkých měst Československa a jejich demografické struktury*. Sborník semináře VÚVA. Praha : VÚVA, 1990, s. 61-66.
- Drbohlav, D. (1992). Kam a proč? Regionální a sídelní preference obyvatelstva Prahy. *Demografie*, roč. 34, 1992, č. 1, s. 40-51.
- Drbohlav, D. (1993). Behaviorální přístup v geografii. In: Sýkora, L. (ed). *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Praha : KSGRR, s. 31-41.
- Drbohlav, D., Blažek, J. (1990). Regionální a sídelní preference, výsledky dotazníkového šetření středoškoláků ve vybraných 11 okresních městech České republiky. *Výzkumná zpráva*. Praha : GGÚ ČSAV, 1990. 91 s.
- Eliáš, P. (2008). Komplexná sídelno-geografická analýza mesta Vranov nad Topľou. - [Diplomová práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, 2008. 128 s. + 12 s. príloh.
- Gould, P.R. (1973). On Mental maps. In: Downs, R.M., Stea, D. (eds.). *Image and environment: cognitive mapping and spatial behavior*. Chicago : Aldine, s. 182-220.
- Gould, P.R. (1975). *People in information space: The Mental maps and information surfaces of Sweden*. Lund : The Royal University of Lund, Department of Geography. 151 s.
- Gould, P.R. (1980). *An Introduction to behavioural geography*. New York : Oxford University press, 1980. 290 s.
- Gould, P.R., White, R.R. (1968). The Mental maps of British school leavers. *Regional Studies*, 1968, č. 2, s. 161-182.
- Gould, P.R., White, R.R. (1974). *Mental maps*. Baltimore : Penguin Books, 1974. 199 s.
- Horčicová, E. (2010). Sídelné a regionálne preferencie študentov Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave 2009. - [Diplomová práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, 2010. 93 s.
- Hrdlička, M. (1983). Preference sídelných prostorů Čech. *Demografie*, roč. 25, 1983, č. 1, s. 48-58.
- Illner, M. (1986). Sídelní preference obyvatel a životní prostředí. In: *Sociologické a ekonomické souvislosti ekologického problému*. Praha : Československá sociologická společnost při ČSAV, 1986, s. 36-38.
- Illner, M. (1990). K přitažlivosti městských a venkovských sídel v Československu. In: *Problémy rozvoje venkovského osídlení malých a středně velkých měst Československa a jejich demografické struktury*. 1. Praha : ČSDS, 1990. s. 58-60.

- Juriš, M. (2007). Geografia mesta Pezinok. - [Diplomová práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, 2007. 116 s.
- Kotačka, L. (1974). Preference základných typů sídel. Rozbor výsledků průzkumu reprezentativního vzorku obyvatelstva ČSSR. Praha : VÚVA, 1974. 127 s.
- Kotačka, L. (1976). Preference sídelních typů mezi obyvatelstvem ČSSR. In: Musil, J., ed.: Otázky urbanizace 1. Praha : VÚVA, 1976, s. 141-161.
- Kusý, I. a kol. (1982). Sociálne aspekty sídelnej migrácie Bratislavy. Bratislava : Ústav stavebníctva a architektúry SAV, 1982. 81 s.
- Lloyd, R. E. (1976). Cognition, preference and behavior in space: an examination of the structural linkages. *Economic Geography*, č. 3, s. 241-253.
- Lux, M., Sunega, P. (2007). Vliv podmínek bydlení na zamýšlenou migraci české populace za prací. *Sociologický časopis*, roč. 43, 2007, č. 2. s. 305-332.
- Mrklasová, M. (1988). Migrační a sídelní preference ústeckých středoškoláku. *Demografie*, roč. 30, 1988, č. 4, s. 323-328.
- Pellenburg, P. H., Meester, W. J. (1984). Location decisions and spatial cognition. In: de Smidt, M., Wever, E., eds. *A Profile of Dutch economic geography*. Assen : Van Gorcum, 1984, s. 105-128.
- Sedlák, M. (1998). Postavenie Kežmarku ako centra osídlenia. - [Diplomová práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, 1998. 86 s.
- Siwek, T. (1988). Území Československa očima studentů geografie. *Sborník československé společnosti geografické*, roč. 93, 1988, č. 1, s. 31-37.
- Slavík, V. (1997). Sídelnogeografické aspekty rozvoja regiónov na príklade regiónu Záhorie a mesta Skalica. In: *Aktuálne problémy regionálneho rozvoja*. Banská Bystrica : IROMAR, Ekonomická fakulta UMB, 1997, s. 177-183.
- Slavík, V. (2000). Pohraničný región Skalica a cezhraničná spolupráca. *Životné prostredie*, roč. 34, 2000, č. 1, s. 25-29.
- Slavík, V. a kol. (1994). Postavenie Skalice ako centra osídlenia (Expertízna analýza). Bratislava : Prírodovedecká fakulta UK, 1994. 153 s.
- Slavík, V., Drahošová, V., Hoferka, M., Zajíčková, M., Michalovič, P., Gajda, J. (2000). *Vínna cesta – Záhorie*. Výskumná správa. Skalica : Záhorské múzeum, 2000. 102 s.
- Slavík, V., Grác, R., Kurta, T. (2008). Sídelné a regionálne preferencie žiakov stredných škôl v Skalici v roku 2007. *Geographia Cassoviensis*, roč. 2., 2008, č.1, s. 157-162.
- Slavík, V., Sedlák, M. (1997). Sídelné a regionálne preferencie žiakov stredných škôl v Skalici. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae. Geographica*, 40. Bratislava : Univerzita Komenského, 1997, s. 40-53.
- Slavík, V., Sedlák, M. (2000). Sídelné a regionálne preferencie žiakov SŠ v Kežmarku. *Urbánne a krajinné štúdie No. 3*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2000, s. 183-191.
- Slavík, V., Sklenář, P., Vajla, E., Hlavatý, J. (1998). Napojenie regiónu Skalica na Baťov kanál a rieku Moravu. *Inward II*. Skalica : Mestský úrad Skalica, 1998. 51 s.
- Šimonová, J. (1995). Postavenie Banskej Štiavnice ako centra osídlenia. - [Diplomová práca]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, 1995. 140 s.
- Thill, J. C., Sui, D. Z. (1993). Mental maps and fuzziness in space preferences. *The Professional Geographer*, roč. 45, 1993, č. 3. s. 264-276.
- Wernerová, M. (2008). Percepce atraktivity a image krajských měst v Česku na příkladu vysokoškolských studentů z Českých Budějovic a ústí nad Labem. *Geografie – sborník ČSAV*, roč. 113, 2008, č. 1, s. 20-34.
- White, S.E. (1981). The Influence of urban residential preferences on spatial behavior. *The Geographical review*, č. 2. s. 176-187.

Zimanová, E. (1999). Sídlné a regionálne preferencie študentov Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave. - [Diplomová práca]. Bratislava : Univerzita Komenského, Prírodovedecká fakulta, 1999. 79 s. + 3 mapové prílohy.

Vladimír Slávik, Róbert Grác

**THE SETTLEMENT AND REGIONAL PREFERENCES OF STUDENTS OF THE
SECONDARY SCHOOLS IN THE TOWN OF SKALICA IN 1996 AND 2007**

The analysis of settlement and regional preferences of students of high schools in Skalica in year 2007 presents the original results, which could be compare with another researches realized in town of Skalica in year 1996 and researches realized in recent epoch in another cities. Positive change is an expressive increase of preference-points for town of Skalica and generally better perception of localities situated in region of Záhorie and simultaneously decreasing unpreferences-points of the biggest cities of Slovak republic -Bratislava and Košice. More detailed analysis will be a part of wider conceived research of settlement and regional preferences of students of high schools in town of Skalica and it will be a part of comparative analysis, which will summarize researches realized in another cities in Slovak republic. In 2009 we plan to realize similar research at three selected universities in Slovak republic.